

PROJEKTET "EDEFORS LAXFISKE" av Ingrid Bergman, Harads **INVIGNINGEN** av Inga-Lisa Öhrvall, Harads

Sommaren 2010 fick vi av en slump veta att resterna av det fasta laxfisket i Edefors var på väg att helt försvinna i samband med Vattenfalls arbete med att förstärka kraftverksdammen i Laxede.

Järnkonstruktionen av den sista laxfällan fanns kvar. En tanke växte sig stark. Skulle vi i hembygdsföreningen kunna använda konstruktionen och med den som stomme bygga ett minnesmonument, kallat laxmina, över det för bygden en gång så viktiga laxfisket? Efter diskussion och viss tveksamhet i styrelsen togs på hösten beslut att sätta igång.

En projektgrupp bestående av Chatarina Henriksson, Eva Larsson och Ingrid Bergman utsågs av styrelsen. Vid besök hos Länsstyrelsen, Norrbottens museum samt Vattenfall Vattenkraft AB:s kontor i Luleå, presenterade vi vårt förslag. Samtliga visade sig vara positiva till vår idé, och vi fick inspiration att fortsätta. Utarbetandet av en projektplan påbörjades. För att sätta in minnesmonumentet i ett större sammanhang kändes det viktigt, att kunna berätta om laxfiskets intressanta historia från starten på 1300-talet, till dess att bygget av Laxede kraftverk i början på 1960-talet omöjliggjorde en fortsättning. Den ena idén efter den andra fick fäste, och så småningom fanns en färdig plan över hur vi ville att resultatet skulle bli. Meningen var ju att kunna visa på en epok, som spelat en stor roll i bygdens historia. Det skulle dessutom bli något som kunde locka besökare till Laxholmen.

Nu återstod den stora frågan: Hur skulle projektet finansieras? Hela det kalkylerade beloppet uppgick till 632 000 kr. Vi hade lyckan med oss.

För uppförandet av laxminan erhöll vi i maj 2011 beslut om bygdemedel från Länsstyrelsen efter tillstyrkan av kommunstyrelsen. Vattenfall upplät mark samt gav ekonomiskt bidrag. Genom EDEK fick vi kontakt med Spira Fyrkanten (EU-projekt), som bidrog med medel som täckte kostnaderna för övriga delar i projektet. Detta beslut togs i november 2011. Det ideella arbete, som villkorades uppgick till 30 % av hela kostnaden, vilket kom att betyda stor ideell insats av föreningsmedlemmar .

Sommaren 2011 kunde arbetet med laxminan påbörjas. Järnkonstruktionen restes, en betonggrund göts, en pump anslöts och de timrade delarna, som skulle illustrera, att laxminan egentligen var en av flera hopbyggda laxminor, uppfördes. Helt färdigt blev inte monumentet förrän sommaren 2012. Isgallren, som till sist skulle monteras, hade stulits från uppläggningsplatsen, så vi fick låta tillverka nya.

När vi sen höst 2011 fått klartecken från Spira Fyrkanten, påbörjades nästa fas av projektet genom täta kontakter med entreprenörer.

Vi var noga med att i så stor utsträckning som möjligt anlita bygdens företagare. Alla visade sig göra ett utomordentligt jobb och var positiva att samarbeta med:

Timring: *Tommy Nyberg, Timring och Byggnadsvård.*

Grävning, gjutning och järnarbete: *BOMEK*

Anslutning av pump: *Larssons rör, Boden*

Byggande av informationsperrongen: *Svartlå Allbygg*

Historisk skrift och turistbroschyr: *Anna Bergström, Nordskribenten*

Tryckning: *Byatryck, Vuollerim*

Skyltar och inplastning av bilder *Skyltfabriken, Boden.*

För inspiration och rådgivning: *EDEK*

Organiserande av studiecirkel: *Vuxenskolan, Boden*

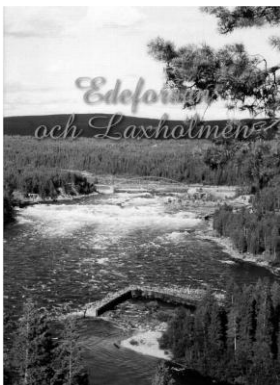
Under 2012 blev alla delprojekt färdiga och resultatet blev som vi planerat

- en informationsperrong med bilder över laxfiskets historia
- en historisk skrift, som beskriver Laxholmen och laxfisket i ord och bild
- en turistbroschyr i fickformat med områdeskarta och text på svenska, engelska och tyska
- redigering av Valfrid Enbergs filmer om laxfisket
- utrustning för att visa filmerna
- utställning av Waldemar Granlunds akvareller med motiv från laxfisket
- nya skyltar vid 97:an och på Laxholmen

Projektet har gjort det möjligt att berätta om Edefors laxfiske och dess stora historiska värde. Laxholmen har fått ett större attraktionsvärde för besökare.

Samtidigt som arbetet med projektet har pågått, har vi kunnat glädja oss åt, att alla kulturminnesmärkta byggnader på uppdrag av Bodens kommun får nya tak senast 2014. Ytterligare en glädjande händelse är Vattenfalls utnämning av Laxholmen med omgivning till Värnområde för biologisk mångfald.

En gemensam, högtidlig invigning av projektet ”Edefors laxfiske” och ”Vattenfalls VärnOmråde (VVO) Laxholmen” ägde rum torsdagen 27/6 2013.

Ett hundratal intresserade och särskilt inbjudna deltog i **INVIGNINGEN**, som inleddes med trumpetfanfar av *Anders Clarin, Jokkmokk*.

Anders Johansson och *Inge Bäckström* för Edefors Hembygdsförening berättade om minnesmärket Laxminans tillkomst och tackade särskilt *Catharina Henriksson*, *Eva Larsson* och *Ingrid Bergman*, som planerat och ansvarat för projektet.

Laxholmen är Vattenfalls tredje värn-område för biologisk mångfald i Lule älvdal. Vattenfall har finansierat en inventering av naturvärden.

Mats Karström, biolog och VVO-ansvarig som har utfört inventeringen, berättade att där finns ett 40-tal rödlistade arter.

Laxholmen är därmed en unik plats, och en naturstig skapas där dessa arter märks ut. Han visade upp några av de sällsynta arterna och berättade om deras roll i folktron.

Miljöchefen för Vattenfall AB, *Helle Herk-Hansen*, berättade om Vattenfalls miljöarbete för att skydda särskilt värdefulla naturmiljöer genom att inrätta värnomsråden.

Programmet presenterades och inramades av musikunderhållning av *Sören Ek*, miljösamordnare Vattenfall Vattenkraft AB, och *Lennart Ek*, skötselansvarig för värnomsrådena.

Invigningen förrättades av *Gunnar Axheim*, uppvuxen i Harads och nu VD för Vattenfall Vattenkraft AB. Han berättade om hur han som barn besökte Edeforsen som då var ett vanligt besöksmål för bygdens befolkning. När vattenkraftverket byggdes 1962 försvann forsens och laxens vandringsväg upphörde. Det är därför särskilt roligt att området utsetts till värnomsråde, vilket innebär att vattenfall förbinder sig att skydda den biologiska mångfalden och att det finns kompetent personal på plats som vet hur man sköter området.

Deltagarna bjöds på förtäring. Därefter kunde Laxminan beses, och intresserade som ville gå naturstigen guidades av Karström.